

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0410164 Härnäs

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shape-fil. För mer information se Länsstyrelsens hemsida.

**LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN**

Elisabet Wallsten

Bevarandeplan för Natura 2000-området**SE0410164 Härnäs**

Kommun: Karlshamn, Olofström

Områdets totala areal: 37,3 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-05-29

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-05-31

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2000-07-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9010 - Taiga

9070 - Trädklädd betesmark

9080 - Lövsumpskog

9110 - Näringsfattig bokskog

9130 - Näringsrik bokskog

9160 - Näringsrik ekskog

91E0 - Svämlövskog

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området. Härnäs bidrar till att uppfylla miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

I Natura 2000-området är de prioriterade bevarandevärdena de ädellövs- och talldominerade skogarna samt de hydrologiskt påverkade lövskogarna i dalslutningarna och utmed ån. Området

ska också bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för bevarandevärdena i den angränsande Mörrumsån, som är av internationell betydelse. Härnäs är ett representativt exempel på Mörrumsåns dalgångs småskaliga landskap med naturskogartade löv- och talldominerade skogar samt hävdpräglade marker med höga naturvärden.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Härnäs utgörs av marker gränsande till Mörrumsån i byarna Västra Härnäs (Hemsjö) i Olofströms kommun och Östra Härnäs i Karlshamns kommun. Mörrumsåns naturliga åfåra, som genomkorsar området, är ett eget Natura 2000-området (SE 0410128). Inom merparten av området utgörs berggrunden av Karlshamnsgranit, men övergår i nordost till grå gnejsig granodiorit (gnejsgranit). Vid Härnäs strålar flera sprickzoner samman, varav Mörrumsån följer ett par. Jordarterna domineras av sandig morän, men i de låglänta delarna väster om Mörrumsån finns grusiga svämsediment. I början av 1800-talet ingick markerna öster om ån i Östra Härnäs utmarker och kallades Oxhagen. Väster om ån låg ängs- och åkermarker i Södra vång, tillhörande Västra Härnäs. Bykärnan låg då vid dagens Natura 2000-områdes nordvästgräns, delvis över den nuvarande kanalen till Hemsjö Övre kraftverk. Den naturliga åfåran hade då högre vattenstånd och där det idag finns svämlövskogar fanns då vatten och öar med slätterängar. Vid åkanten hade byn även ett fast laxfiske.

Inom Natura 2000-området finns skogsmiljöer med höga naturvärden, varav delar är klassade som nyckelbiotoper. Det finns även utvecklingsmarker som håller på att utvecklas till värdefulla naturmiljöer. Längs ån dominerar svämlövskogar med al och björk samt med inslag av bland annat ask (starkt hotad). Här finns även idegran. Områdets västra delar utgörs av en ö omgärdad av den naturliga åfåran och kraftverkskanalen. Delar av ön beteshävdas. Näringsrika ekskogar med inslag av näringsrik bokskog växlar med trädklädda betesmarker och öppna gräsmarker. Det finns bland annat grov ek, ask, bok och asp i området samt blommande och bärande träd och buskar. Områdets östra delar utgörs av en brant sluttning som reser sig drygt 40 meter över ån. Markerna domineras av bokskog, med inslag av främst ek, avenbok och tall. I nordost finns även en liten aldominerad lövsumpskog, med inslag av grövre träd och sockelbildning. Rödlistade kryptogamer som noterats i Härnäs är bland annat tallticka (nära hotad), raggrödhätting (nära hotad), bokvårtlav (nära hotad), liten ädellav (starkt hotad), orange pudrad klotterlav (nära hotad) och bokkantlav (nära hotad).

Natura 2000-området berörs av några kraftledningarna, som genomkorsar markerna. Kraftledningarna och ledningsgatorna förvaltas och underhålls av Svenska Kraftnät.

Vad kan påverka negativt

Hela området

- Sjukdomar eller skadeorganismer som redan finns eller som har potential att bli ett problem om de kommer. Askskottsjukan förvagar och dödar askar. Alsjuka har påträffats i Helgeå i Skåne och är även ett reellt hot längs Blekinges vattendrag.
- Skogsbruksåtgärder, felaktiga avverkningar/röjningar eller anläggningsarbeten i eller i anslutning till området, som exempelvis kan påverka skogarnas och vattendragets livsmiljöer, mikroklimat (ljus, fukt, temperatur) och beskuggning negativt, leda till försämrad vattenkvalitet eller syrebrist i vattnet, skapa erosion i strandmiljöer eller leda till fragmentering av biotoper.
- Markberedning, täktverksamhet, dikning och andra åtgärder i eller i anslutning till området, som riskerar att förändra områdets hydrologi.
- Konkurrens av gran eller för området främmande arter.
- Förekomst av mink i områden där fåglar häckar.

Skog

- Att döende träd eller död ved plockas bort från området, alternativt bearbetas eller förstörs inom

området, så det blir brist på vissa typer av död ved.

- Bristande träd- och buskkontinuitet, som på sikt leder till att ersättningsträd och -buskar saknas när de gamla dör. Föryngring av ädellöv, tall, bärande träd och buskar är en förutsättning för framtida kontinuitet av gamla och grova träd och buskar.

Betesmarker

- Beskuggning av eller igenväxning i anslutning till ädellövträd som kräver mer öppna förhållanden, eller som hyser arter som kräver detsamma.
- Upphörd beteshävd eller för lågt betestryck, som leder till igenväxning.
- Bete med fel djurslag eller bete vid fel tid, som hotar naturvärden i området (till exempel hästar som gnager bark på värdefulla träd).
- Tillförsel av gödningsmedel eller tillskottsutfodring av betesdjuren, som ger näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran, samt kan öka näringstillförseln till vattnet.
- Användning av avmaskningsmedel med preparat som kan vara skadligt för områdets insektsfauna.

Bevarandeåtgärder

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§).

Skydd för området

- Natura 2000-området ingår i naturreservatet Mörrumsåns dalgång, och skyddas enligt 7 kap 4-6 och 30 §§ miljöbalken. Naturreservatet bildades år 2008, med en skötselplan från samma år. I reservatsföreskrifterna regleras naturvårdsförvaltningen, allmänhetens rättigheter och skyldigheter samt markägares och nyttjanderättshavares förfoganderätt över områdena och vad dessa behöver tåla för intrång. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Blekinge.
- Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ Miljöbalken. Strandskydd gäller 100 meter från strandlinjen (ut i vattnet och inåt land). Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, till exempel uppförande av ny byggnad. Vissa undantag finns.
- Delar av Natura 2000-området Härnäs ingår i det internationellt utpekade RAMSAR-området Mörrumsån.
- Inom Natura 2000-området finns två nyckelbiotoper.

Behov av åtgärder

- Natura 2000-området bör utökas till att omfatta hela, eller merparten av naturreservatet Mörrumsåns dalgångs landmiljöer, eftersom naturvärdena till stora delar är av samma klass utanför Natura 2000-området som inom det. Avgränsningen av Natura 2000-området Härnäs gjordes ursprungligen av administrativa skäl.
- Delar av skogarna behöver inventeras för att öka kunskapen om dessa områdens strukturer, funktioner och arter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och -arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**9010 - Taiga**

Areal: 2,23 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Härnäs finns naturskogsartade partier med tall i södra delen av området. Markerna utgörs av berg med en rasbrant som vetter åt väster. På hållmarken ovanför branten växer gammal tall med pansarbark. Det finns även inslag av senvuxen ek. Nedom rasbranten övergår tallskogen successivt i bok-avenbokskog. I fältskiktet finns bland annat vispstarr. Tallticka (nära hotad) har påträffats i området.

Bevarandemål

Arealen taiga ska vara minst 2,2 hektar. Tall ska dominera i trädsiktet, men inslag av ädellöv, främst ek och bok kan förekomma. Det ska finnas rikligt med gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av tall. Trädsiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas gott om död ved, stubbar och stående döda eller döende träd. Tallticka ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott. Området behöver inventeras, även med avseende på typiska arter.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 0,57 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

I Härnäs nordvästra del ligger ett mindre område med trädklädda betesmarker i samma betesfälla som öppna betesmarker. I trädskiktet finns bland annat ek, bok, ask och asp. En del av dessa utgörs av grova och till viss del vidkroniga träd, särskilt vid den branta sluttningen mot ån i norr. Andra trädarter i området är avenbok, fågelbär, apel, björk och al. I brynet mot den öppna marken växer bland annat hassel och slån. Områdets kryptogamer och lägre fauna är inte närmare undersökta.

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark ska vara minst 0,6 hektar. Bete ska påverka områdets dynamik och struktur. Det ska finnas gamla ädellövträd och föryngring av nya som efterträdare. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas ett buskskikt med olika växtarter. Det ska finnas liggande död ved och stubbar, stående döda eller döende träd, gamla träd med grov bark, skador, håligheter och mulm. Brynet mot betesmarken ska vara flerskiktat och artrikt. Blommande och bärande buskar och träd ska finnas i solexponerade lägen. Spärrgreniga ädellövträd och efterträdare till dessa ska stå fritt med solexponerade stammar. Gran, buskar och sly ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms som gott. Området behöver inventeras, med särskilt fokus på dess kryptogamer.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 0,22 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Vid Härnäs finns en liten aldominerad lövsumpskog i den östra sluttningens övre del. Alen är delvis grov med sockelbildning. I trädsiktet finns även björk och rönn, och i kanten av sumpskogen står tall och gran. Skogsbräken växer i fältsiktet. Områdets kryptogamer är inte närmare undersökta. Sumpskogen omges av bokskog.

Bevarandemål

Arealen lövsumpskog ska vara minst 0,2 hektar. Småskaliga naturliga processer, som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Naturlig hydrologi och grundvattennivåer som skapar markfuktighet ska påverka området. Al ska dominera trädsiktet och det ska finnas såväl gamla träd som yngre efterträdare. Inslag av andra lövträd, främst björk, kan förekomma. Trädsiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddelar. Träd med socklar ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Naturtypens bevarandetillstånd bedöms vara gott. Området behöver inventeras. Mängden död ved behöver öka och naturtypens status generellt i omgivningarna utredas, för att bland annat kunna bedöma risken för isolering och fragmentering.

9110 - Näringsfattig bokskog

Areal: 10,44 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Vid Härnäs domineras områdets östra sluttningar av näringsfattiga bokskogar. Delar av området är klassat som nyckelbiotop och där finns signalarter som den rödlistade laven bokvårtlav (nära hotad) och mossorna klippfrullania, västlig hakmossa och porellor. Andra rödlistade lavar som påträffats är liten ädellav (starkt hotad), orangepudrad klotterlav (nära hotad) och bokkantlav (nära hotad). Det finns även ett stort inslag av senvuxna träd och till viss del spärrgreniga, grova träd, liksom träd med bohål, hackmärken efter hackspettar samt insektshål och gångar. Det är dock generellt relativt ont om död ved i området. I trädskiktet står även ek, avenbok, gran, tall och björk. Lövförnamattorna är utbredda och i det glesa fältskiktet finns bland annat kruståtel, ekorbär och blåbär. Mot söder blir naturtypen något rikare med inslag av lönn, hassel och harsyra.

Bevarandemål

Arealen näringsfattig bokskog ska vara minst 10,5 hektar. Bok ska dominera, men inslag av annat ädellöv och tall kan förekomma. Det ska finnas gamla träd och förnygring av nya träd som efterträdare till bok och andra ädellövträd. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddelar, ska förekomma allmänt. Bokvårtlav, klippfrullania och porellor ska förekomma allmänt, men det ska även finnas inslag av liten ädellav, bokkantlav och orangepudrad klotterlav.

Bevarandetillstånd

Naturtypens bevarandetillstånd bedöms vara gott. Mängden död ved behöver dock öka generellt och i vissa delar behöver en mer naturskogslik åldersfördelning och struktur utvecklas.

9130 - Näringsrik bokskog

Areal: 0,94 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Ett mindre område mellan ekskog och svämlövskog i områdets västra delar utgörs av näringsrik bokskog. Området är inte närmare undersökt.

Bevarandemål

Arealen näringsrik bokskog ska vara minst 1 hektar. Bok ska dominera, men inslag av annat ädellöv kan förekomma. Det ska finnas gamla träd och förnygring av nya träd som efterträdare till bok och andra ädellövträd. Trädsiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddelar, ska förekomma allmänt. Gran, buskar och sly ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Typiska arter av mossor och lavar ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Naturtypens bevarandetillstånd kan inte bedömas. Området behöver inventeras.

9160 - Näringsrik ekskog

Areal: 3,92 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På ön mellan Mörrumsåns naturliga åfåra och kraftverkskanalen finns ett par områden med ek-avenbokskog. Trädskiktet är flerskiktat och utöver ek och avenbok finns det även lönn, lind, bok, björk, asp, tall och gran. Ekföryngringen är bitvis tät. I de södra delarna, där det är något rikare förhållanden än mot norr, finns hassel i buskskiktet och i fältskiktet liljekonvalj, harsyra, kruståtel, piprör och enstaka blåsippor. Där står även äldre fruktträd. Mot norr ökar inslaget av lövförmattor, och naturtypen gränsar här mot en fattigare variant. I området har igelkottsröksvamp påträffats. Området utgjordes vid 1800-talets början av ängs- och åkermarker. Enligt Häradskartan från början av 1900-talet brukades då fortfarande åkrarna i området. Merparten av området markerades dock som lövträdsbevuxet och ingick eventuellt i betesmarker.

Bevarandemål

Arealen av näringsrik ekskog ska vara minst 4 hektar. Småskaliga naturliga processer, som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av ek och andra ädellövträd som avenbok, lönn och lind. Det ska finnas rikligt med död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddelar, och gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska förekomma genom en mosaik av täta respektive öppna och glest beskogade delar. Gran, buskar och sly ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Typiska arter av mossor och lavar ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Naturtypens bevarandetillstånd bedöms vara gott. Mängden död ved behöver dock öka och kvarstående gran tas bort. Området behöver inventeras, även med avseende på typiska arter.

91E0 - Svämlövskog

Areal: 7,93 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Vid Härnäs karaktäriseras svämlövskogarna av al och björk med inslag av ask (starkt hotad) och i torrare partier ek, bok, asp och enstaka gran. I området finns även idegran. Buskskiktet är frodigt med dominans av videarter, men med inslag av bland annat brakved, ask, björk, lönn och ek. Fältskiktet är också rikt med högrötsarter som älgört, hampflockel, tuvtåtel, rörflen, olika starrarter och ormbunken safsa. Mossfloran, som är riklig på grenar, stubbar och trädbaser, är inte närmare undersökt. I skogen finns strukturer som sockelbildning och en del död ved, främst av klenare dimensioner. Området genomkorsas även av tidvis vattenförande åfåror.

Bevarandemål

Arealen svämlövskog ska vara minst 8 hektar. Vattenståndet ska variera på ett så naturligt sätt som möjligt och översvämningar ske regelbundet och säsongvis, vilket påverkar skogarnas dynamik och struktur. Lövträd som al, björk och ask ska utgöra ett dominerande inslag. Det ska finnas gamla träd och förnygring av nya träd som efterträdare av främst al och ask. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar. Safsa och hårklomossa ska växa i livskraftiga bestånd längs ån.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara gott. Mängden död ved behöver dock öka. Områdets kryptogamflora bör inventeras.

Dokumentation

- ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala
- Artportalen. www.artportalen.se (uttag hösten 2016)
- Länsstyrelsen i Blekinge län. 2008. Bildande av naturreservatet Mörrumsåns dalgång i Karlshamns och Olofströms kommuner, Blekinge län
- Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11
- Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för de svenska naturtyperna i habitatdirektivets bilaga 1. Dnr NV-04493-11
- Rikets Allmänna Kartverk. 1918. Hemsjö, Blekinge län. Länsstyrelsens arkiv, Karlskrona
- Skogsstyrelsen. 1994. Nyckelbiotop. Ärendebeteckning: N 1097-1994
- Skogsstyrelsen. 1994. Nyckelbiotop. Ärendebeteckning: N 1108-1994
- Skogsstyrelsen. 1995. Nyckelbiotop. Ärendebeteckning: N 3507-1995
- Skogsstyrelsen. 1996. Sumpskog. Objekt ID: 030486071
- Sveriges Geologiska Undersökning. 1986. Berggrundskartan och Strukturgeologiska kartan 3E Karlshamn NO. SGU Serie Af nr 154
- Sveriges Geologiska Undersökning. 2000. Jordartskartan 3E Karlshamn NO. SGU Serie Ae nr 138

Bilagor

Bilaga 1. Områdeskarta

Natura 2000 - SE0410164 Härnäs

